

Et håp for fremtiden

Om Vidar og Kristus-impulsen

Frode Barkved

Innledning

Her kommer på trykk det som opprinnelig var elementer fra ulike foredrag undertegnede holdt på Island, i Bergen og Nürnberg og på Nesodden tidligere i år. Det kan ses på som et mellomspill i artikkelserien om «Individualitet og art i raseideologiens århundre».

De to foregående artiklene var i stor grad en bearbeidelse og et forsøk på klargjøring når det gjelder omdiskuterte temaer fra de foredrag om folkesjelenes misjon Rudolf Steiner holdt i Oslo for 100 år siden. Foredragsrekken har vært gjenstand for en rekke problematiseringer, spesielt de siste tjue, tretti årene. Mye av det som kunne ha vært givende og inspirerende har derfor blitt liggende i skyggen. Av den grunn syntes jeg det var riktig med dette mellomspillet.

Følgende tekst er, bortsett fra litteraturhenvisningene, ikke bearbeidet skikkelig fra muntlig til skriftlig form. Denne mangelen vil forhåpentligvis ikke stå i veien for at selve innholdet og ideene i teksten kan være interessante.

Alle sidetall i parentes henviser til foredragsrekken om *Enkelte folkesjellers misjon*.¹

Vidar

I Gro Steinslands omfattende verk *Norrøn religion* er Vidar nevnt kun to ganger, og da bare som en bisak i beskrivelsen av Odin. Denne har med jotunkvinnen Grid sønnen Vidar, «som skal hevne hans egen død i Ragnarok». Og om Tors reise til Geirrød, der han treffer Grid som er vennlig stemt mot ham, heter det at «hun var mor til Vidar» (Skaldskaparmål).

P. A. Munch sier heller ikke stort mer enn at Vidar skal komme igjen etter Ragnarok, og at han er den sterkeste nest etter Tor. Dette skjer i Ragnarok: «Ulven sluker Odin, og det blir

¹ Norsk oversettelse: *Menneskehetens ledelse*, Vidarforlaget 1998.

Utsnitt av billedsten fra Niederdollendorf ved Bonn som antas å gjengi Vidar.

gudens bane; men straks trer Vidar frem, han setter sin ene fot i ulvens underkjeve og tar med hånden fatt i overkjeven, og dermed sliter han gapet sønder på den; han har på foten en tykk sko som er gjort av alle de skinnlapper folk skjærer av skoene sine ved tå eller hæl, og derfor skal en alltid kaste slike lapper bort for at de kan komme æsene til gode» (Gylvaginning, her etter P.A. Munch).

I Gylvaginning heter det også at Vidar er den tause guden, og at han har en tykk sko.

I den nye verden, bor han på Idavollen, sammen med «de nye gudene». Verken snø eller ild har klart å skade dem, og de dele minner og runer med hverandre.²

Det finnes altså lite om Vidar i den vanlige litteraturen, men desto mer i den antroposofiske sekundærlitteraturen. Steiner selv var sparsom. Vi skal her konsentrere oss om det han tar frem i *Enkelte folkesjeler misjon* (side-tall i parentes referer til disse foredragene.)

Ulvebildet

I folkesjels sykklusen beskriver Steiner hvordan ulvebildet i forgangne tider ble opplevd som noe som hindret mennesker i å se klart: «Alt som er formørket, en manglende evne til å se klart, er et dyr; her i Norden er det Fenresulven.» Ulvekraftene førte til illusjon og usannferdighet: «Ulveskikkelsen er den astrale figur for løgneren.» (s. 138)

Odins kamp mot Fenresulven er en kamp mot det hos det moderne menneske som har en «hang til all slags uavklart, uopplyst, kaotisk klarsyn». Og at mennesker, også på «åndsvitenskapelig grunn» foretrekker det «gamle kaotiske klarsynet» i stedet for det «som er gjennomlyst av fornuft og vitenskap», vil «representere en hard prøvelse for det som skal vokse frem på denne grunn». (s. 169)

Vidar, den tause guden, vinner den kampen som Odin tapte. Vidar representerer et klarsyn «som er gjennomlyst av fornuft og vitenskap».

I denne sammenhengen er det mer enn interessant at Steiner samme dag som han introduserte Vidar-motivet (17. juni 1910), holdt et ettermiddagsforedrag for medlemmene av Teosofisk Samfunn. Innledningen i dette foredraget synes å stå i et umiddelbart forhold til det Steiner beskriver som «en hard prøvelse», hangen til «kaotisk klarsyn» til fordel for et klarsyn basert på vitenskap.

Han begynner med å si nok mange av de teosofiske tilhørerne vil føle at dette foredraget er for krevende, men at grunnen til at han vil holde et slikt filosofisk og «ekstraordinært»

foredrag, er at det i den teosofiske bevegelsen «hersker altfor lite grundighet, altfor lite samvittighetsfullhet overfor det man kan kalle det tenkende, filosofiske prinsipp i menneskesjelen». Han understreker videre at dette foredraget er en «oppfordring til en ansvarsfølelse i forhold til «det tenkende som angår vitenskapelig holdning og vitenskapelig ånd». Derpå gir han en innføring i hvordan vesensledene kommer til uttrykk i Aristoteles' filosofi, og behandler derpå motiver hos flere filosofer, spesielt Schelling, Hegel og Fichte.³

Uselvskhetens kultur – om Kristi gang i menneskehetsevolutjonen

I stedet for det klarsyn som er preget av løgndyret Fenresulven, må «noe helt annet komme [...], en sunn kraft til et nytt klarsyn». Og dette «noe helt annet» representerer Vidar, «den eterskikkelse hvor det som vi igjen skal se som den eteriske Kristus-skikkelse, skal inkarnere seg i».

Den som kommer til kunnskap og til opplevelse av Vidar, vil finne at han er forbundet med menneskenes evner til «å skue Kristus». Den tause Vidar ble holdt hemmelig i mysteriene «som en gud som først i fremtiden ville få sin misjon». Men i det tyvende århundre vil han altså være av stor betydning for det enkelte menneskes forhold til Kristus. (s. 169)

Utsagnet om at Vidar vil være et kar, et hylster for Kristi tilsynekomst i det eteriske, må vi se i sammenheng med «Kristus-tildragelsen» i den eteriske verden i det 20. århundre, som Steiner skildrer særlig hyppig og intensivt fra januar 1910. Han behandler det som har å gjøre med ettervirkninger og forstadier til Golgatha-mysteriet.⁴

I store kosmiske tablåer blir en sjeelig-åndelig entitet tydelig for oss, som en gang stilte sin vesenskonfigurasjon til disposisjon for Kristus gjennom årtusenene før hans inkarnasjon (i jødisk mystikk kalt Adam Kadmon),

3 Fra et upublisert foredrag i Rudolf Steiner-arkivet. Vi regner med å presentere det i norsk oversettelse i et kommende nummer av AiN.

4 Det siste er samlet i foredragsrekken *Vorstufen zum Mysterium von Golgatha* (GA 152), som de følgende beskrivelser er hentet fra.

2 Se for øvrig Jakob Kvalvaags artikkel «Nordens egenart – Vidarmotivet og fremtidens kristendom» i AiN nr. 4/2007.

og som til slutt selv ble inkarnert i Lukas-evangeliets Jesus-barn, for å stille sitt fysiske hylster til rådighet for Kristus. Dette vesenet benevnes «erkeengelskikkelse» og «erkeengelvesen».

1. juni 1914 – bare fire uker før det skjebnesvangre mordet på erkehertug Ferdinand i Sarajevo, som utløste 1. verdenskrig – understreket Steiner i forbindelse med denne erkeengelskikkelsen betydningen av å utvikle en «uselvskhetens kultur» ved å «gjennomtrengte vår følelse og hele vårt vesen med erkjennelsen av Golgata-mysteriet». Begrepet «uselvskhetens kultur» handler om det som gjennomsyrrer «all fremtids kjærlighetsgjerninger», forberedt gjennom æoner. Her spiller erkeengelskikkelsen en betydningsfull rolle. Emil Bock beskriver den som «den skjønneste og reneste menneskesjel [...] som ble holdt tilbake i himmelen av englerikene, efter at de høyere hierarkier hadde skapt kimen til menneskeriket [...]». Denne sjel var det reneste avbilde av den guddommelige kjærlighet».

«Kristus i mine sanser»

I urgamle tider – i den lemuriske tid – fantes det ifølge Steiners beskrivelse en fare for at sansene skulle utvikle seg til å bli egoistiske. I dag tar vi det som en selvfølge at øyet stiller seg helt til rådighet for en større helhet, nemlig menneskets mulighet til å oppfatte tingene rundt seg. Steiner påpeker at det fantes en tid da for eksempel øyet strebet mot å beholde sanseintrykkene for seg selv. Det opplevde et sug i seg ved iakttagelsen av blått, og at noe stakk ved opplevelsen av rødt. Og mennesket ville da i stedet for en fornemmelse av farger og former i omgivelsene, bare fornemmet «sugesmerter og stikkmerter». For at dette skulle unngås, måtte ifølge Steiner den ånd som har sagt: «Deres øyne skal bli åpnet», virke inn i evolusjonen. Og det ved hjelp av nevnte «erkeengelskikkelse» som ofret sin «sjelelighet» for at Kristus kunne gjennomtrengte og virke gjennom den. Virkningen av denne Kristus-dåden var en beroligelse og harmonisering av sansene. Og det at «vi ikke lengre bare kjenner smerte gjennom sansningen, men kan fornemme den herlige naturen rundt oss, det har å gjøre med det første Kristus-

offeret». Dette «Kristus i mine sanser» betegner det første skrittet i uselvskhetens kultur.

«Kristus i mine livsorganer»

Den neste hendelsen er knyttet til at livsorganene sto i fare for å bli selviske. I lengst forgangne tider sto de ulike indre organer i et sterkt forhold til bestemte ytre fremtoninger av planteriket. Dersom organene hadde utviklet seg til å bli egoistiske ville det enkelte organ ha blitt trukket mot forskjellige vekster og vekstenes frukter. Mennesket ville da ha blitt et offer for voldsomme begjær som kom fra organenes forhold til omgivelsene. Det ville ha blitt trukket til én kant i grenseløst begjær når det aktuelle organet sto i korrespondanse med det omkringliggende planteriket, og flyktet i like grenseløs vemmelse og avsky dersom en plante eller frukt i omgivelsen var skadelig for det. Mennesket ville blitt revet mellom kvelende angstfornemmelse og voldsom vemmelse, og blitt trukket i forskjellige retninger, inn i det horisontale, dyriske, og mistet hele sin oppreiste holdning, sin vertikalitet.

Steiner uttrykker at «mennesket ville ha blitt en kasteball for den aroma som utgikk fra omgivelsen [...]. At det ikke gikk slik, men at våre livsorganer ble avdempet, harmonisert, [...] er et resultat av at Kristus-vesenet sjeliggjorde seg i en erkeengel-vesenhet. Og det dette bevirket, strålte inn i jordatmosfæren».

Når et organ oppfører seg selvisk, betyr det sykdom. Også i dag merker vi først at vi har et organ, når dette er sykt – ellers er det føyet inn i og tjener helheten. Og vi kunne «i det hele tatt ikke vært sunne, hvis ikke denne andre Kristus-hendelsen hadde inntrådt. [...] Kristus har virket på en slik måte inn i mine organer at jeg kan være menneske».

Dette er det andre skrittet mot en uselvsk kultur: «Kristus i mine livsorganer».

«Kristus i mine sjelekrefter»

Den tredje Kristus-dåden var «i menneskehetsutviklingen å innføre tanke, følelse og vilje som selviske elementer i sjelens helhet». Uten denne dåden ville den enkelte sjelekraft opptre helt uten sammenheng med de andre,

bare ut fra seg selv. Mennesket ville blitt som furier, med et voldsomt viljesbegjær: «Det kunne på den ene side blitt rasende, mens dets selviske forstand samtidig hånfullt hadde betraktet viljens frembringelser.» Mennesket ville ha stormet frem i voldsomme lidenskaper, hvis ikke «solånden Kristus» hadde opptrådt som «harmonisator» av tanke, følelse og vilje i mennesket: «Atter sjeleliggjorde Kristus-vesenheten seg i et erkeengelvesen, for at den kraft skulle oppstå i den overjordiske verden som Kristus gjennomtrengte erkeengelvesenet med, og som muliggjorde en harmoni mellom tanke, følelse og vilje.»

Det tredje trinn i uselvskhetens kultur kan nedfelles i ordene «Kristus i mine sjelekrefter».

«Kristus i meg»

Den fjerde faren handler om uorden i det menneskelige jeg ved at det kunne blitt «en kasteball for krefter i kosmos» ved de kreftene som virker i elementene, «som stammer fra vind, luft og bølgegang».

Denne gang inkarnerer erkeengelskikkelsen i et jordisk legeme. «Den samme vesenhet, som Kristus sjeleliggjorde seg i tre ganger, legemliggjør seg nå i Golgatha-mysteriet, i Jesus fra Nasaret, for å gjennom sin utstråling i jordauraen avverge denne fjerde faren.»

Elementene henger sammen med temperamentene. Noe av dette elementariske synes å komme frem i Paulus' Damaskus-opplevelse: Han er en ildfull og fanatisk bekjemper av kristendommen og de kristne. Så blir han blendet av et sterkt lys. I dette lyset opplever han Kristus-virkeligheten; han blir blind og må hjelpes inn i byen. Med samme kraft som han ville utrydde kristendommen, vil han nå forkynde den. Og han kan si, som ethvert menneske heretter kan si: «Ikke jeg, men Kristus i meg.»

Åndsvitenskapen, kommer det frem, skal være et budskap om hvordan Kristus kan finne bolig i «menneske-jordesjelene». Når menneskesjelen blir et hjemsted for Kristus, vil hans kraft stråle tilbake fra jordauraen «inn i de verdener som Kristus har forlatt for å helbrede jordemennesket, og hele kosmos vil bli gjennomkristnet».

Vidar som et «guddommelig-åndelig vesen»

Slik jeg ser det, finnes en sammenheng mellom det erkeengelvesen som Kristus sjeleliggjorde seg i før Golgatha-mysteriet og legemliggjorde seg i ved Jordan-dåpen, og Vidar, den «eterskikkelse» som Kristus skal inkarnere i i det 20. århundre.

Det trenger ikke å bety at det er en og samme åndelige entitet, det spørsmålet kan holdes åpent. Som vi snart skal se, beskriver Steiner barnlige, åndelige fornyelseskrefter som er felles for Vidar og det såkalte «nathanske Jesus-barnet».⁵

Som vi har sett er Steiner sparsom når det gjelder beskrivelser av den tause Vidar, som ble holdt hemmelig i mysteriene.

Nåtidsmennesket skal derimot gjøre seg til «Odins sønn», som jo også Vidar er. For Ragnarok er et aktuelt mytisk bilde, og mennesket «skal snart tre inn i denne kampen. Dette gjør den innvidde, læreren i den esoteriske skole, særlig klart for det nordiske menneske idet han henviser til det guddommelig-åndelige vesen som fortøner seg så hemmelighetsfullt for oss, og som egentlig først ved Ragnarok får en bestemt rolle fordi det selv overvinner den makt hvorved Odin ble overvunnet. [...] Hvis vi forstår denne rollen, vil den enestående sammenheng mellom det germansk-nordiske menneskes anlegg og det vi kan forestille oss som en fremtidsvisjon fremstå for oss». (s. 144) Her beskrives altså Vidar som et «guddommelig-åndelig vesen».

Så sies det at dersom vi føler oss beslektet med nettopp Vidarskikkelsen, er det å håpe «at det som må være grunnerven i hele åndsvitenskapens vesen, skal fremstå av de krefter som erkeengelen i den germansk-nordiske verden kan bringe til utvikling for den moderne tid».

Altså: «et guddommelig-åndelig vesen» og «erkeengelen i den germansk-nordiske verden». På den ene side ser vi Vidar beskrevet som noe som har med et bestemt geografisk

5 Begrepet er hentet fra Rudolf Steiners behandling av temaet «de to Jesus-barn», henholdsvis «det salomonske» og «det nathanske». Se mer om dette i foredragene *Fra Jesus til Kristus*, Vidarforlaget 2007, samt Emil Bock, *Jesu barndom og ungdom*, Antropos Forlag 1997.

område å gjøre, det «germansk-nordiske», på den annen side noe mye mer omfattende, «et guddommelig-åndelig vesen».

Overskudd av krefter

I folkesjelsforedragene kommer vi inn i et dynamisk nettverk av åndelige krefter og vesener som virker i hverandre og sammen med hverandre.

Det beskrives (s. 112-116) hvordan de germanske folkeslag i Europa opprinnelig ble ledet av en felles erkeengel. Når det gjelder den aller første etteratlantiske tiden, skildrer Steiner en «folkevandring» mot øst, ledet av den store innvidde Manu. Noen ble igjen i det europeiske området, og derfra ble de germanske stammer «dirigert» inn i områdene for de såkalte drotte-mysteriene i Skandinavia.

Bernard Lievegoed beskriver i sin bok om ulike mysteriestrømninger⁶ hvordan Odin ledsaget germanerne på deres lange vei mot bevissthetssjelen, blant annet gjennom «motsmysterier». Han skriver at den germanske kulturen gjennomgikk et langt barndomsstadium, og at jeget virket gjennom viljen og rettet seg mot jorden. Våre nordiske forfedre våknet til jeget gjennom «utemmede eterisk-astrale krefter».

Dette skjedde blant annet gjennom oppøvelsen av mot og tapperhet. Motet oppsto «som en overflod av livskrefter, et livsoverskudd. [...] Det var virkelig som om menneskene fra den europeiske urtid, enhver på sin måte, hadde fått med seg et bestemt overskudd av krefter. Disse kreftene inneholdt mer enn det den enkelte trengte til sitt personlige bruk. Det som ble til overs kunne han la strøme ut i arbeid og i kamphandlinger.»⁷

Åndelige barndomskrefter

I folkesjelsforedragene stilles spørsmålet hvordan den erkeengelen virket «som i sin tid ble sendt opp til dette området av Europa sammen med de nordiske folk, de skandinaviske folk, og som de forskjellige europeiske erkeengler,

især i Vest, Mellom- og Nord-Europa, fikk inspirasjon fra?»

Etter en beskrivelse av det åndelige kraft- og inspirasjons-senteret som i de tidligste tider ble kalt Åsgård, og som senere «avga sin virksomhet til senteret for Den hellige gral», kommer et svar: virkningene som utgår fra denne erkeengelen kan vi forestille oss «i den form vi også kan se hos et barn når bestemte talenter, som latent genialitet og lignende, blir stående på barndomsstadiet.»

I Bochum i 1913 beskriver Steiner Vidar som «den guddom som igjen vil bringe fornygende åndelige barndomskrefter» til en menneskehet som blir stadig eldre, og tilføyer at nettopp nordiske sjeler har en affinitet til disse barndomskreftene. Og han setter Vidar i direkte forbindelse med «Kristus-Jesus-vesenet, som skal bringe fornyelse til menneskeheten.»⁸

Vi ser altså en sammenheng mellom «Ur-Europas» lange barndomsstadium, overskuddskreftene og beskrivelsen av Vidar som en bringer av åndelige barndomskrefter til menneskeheten. Det blir klart for oss hvorfor Vidar har å gjøre med «den eterskikkelse Kristus skal inkarnere i» – det er jo nettopp livslegemet som kan ha å gjøre med den revitalisering, den fornyelse som det her er snakk om.

Vidar – bevissthetssjelsalderens arché?

Etter hvert delte det germanske folket seg opp i et mangfold av folke-individualiteter (saksere, gotere, frankere, keltere, skandinaver osv.). Det var i følge Steiner påkrevd og nødvendig at det skjedde en blanding av de forskjellige folkeelementene for at individualiseringen skulle oppstå. Dermed får vi den situasjonen at de forskjelligste erkeengler leder de ulike europeiske folk «uten å bekymre seg om den aktuelle Kristus-tidsånden». Hvert enkelt folk er helt hengitt impulsene fra sin særlige folkeånd. Enkelte av disse motsatte seg kristendommen. (Vi kan her se for oss den innbitte motstanden Håkon den gode og senere Olav Tryggvason og Olav Haraldsson møtte i sine

6 Bernard Lievegoed, *Mensheidsperspectieven*, Vrij Geestleven 1990.

7 Lievegoeds kilde her er GA 155, s. 74.

8 Foredrag 21.12.1913 ved innvielsen av «Widar-Zweig» i Bochum, gjengitt i *Die Welt des Geistes und ihr Hereinragen in das physische Dasein* (GA 150).

Vidar river over strupen på Fenre. Gosworth Cross, Cumbria (England), 1000-tallet.

forsøk på å kristne Norge.) Andre folk ble på sin side tjenere for den kristne tidsånd.

Nå beskriver Steiner hvordan den erkeengelen «som ble sendt hit opp til Norden» hadde anlegg i seg til å stige opp til en tidsånd, en arché. «Men til dette», tilføyer han, «kreves adskillig.» For det vil handle om hva de nevnte anlegg – som altså har å gjøre med åndelige barndomskrefter, «talenter som har blitt stående på barndomsstadiet» – kan utvikle seg til etter å ha «nytt godt av Kristus-tidsåndens oppdragelse». (s. 116)

Her får vi et eiendommelig eksempel på hvordan åndelige vesener samarbeider og hjelper hverandre. For nettopp det som Steiner kaller «Kristus-tidsånden» skal bli vesentlig for oppdragelsen til «den erkeengel som ble sendt hit opp til Norden». Kristus-tidsånden, leser vi, hadde tidligere virket som den greske folkeånd. Da den greske storhetstid i antikken tonet ut, steg denne folkeånden fra et archangel- til et arché-nivå. Ut fra denne «posisjonen» stilte den seg i spissen for det som skulle utbres i verden som kristendom. Dette gjorde den sammen med den tidligere romerske folkeånd, som også hadde steget opp til rang av en arché, og forbandt seg med denne kristne «tidsånd» i et felles virke. Disse to oppdro så den erkeengel som vel hadde blitt sendt opp til Norden. «Oppdragelsen» begynte ifølge Steiner rundt 1200-tallet, men ble intensi-

vert i det 16. og 17. århundre. Resultatet ble at denne erkeengelen fikk rang av en arché, idet den blir den 5. etteratlantiske kulturperiodes tidsånd, med andre ord tidsånden for «bevissthetssjelens tidsalder» (s. 113).

Slik jeg oppfattet det da jeg første gang studerte folkesjelsforedragene, måtte denne «bevissthetssjelsalderens ledende arché» være Vidar. Senere har jeg forstått at dette er en oppfatning det finnes delte meninger om, og siste ord er vel ikke sagt i den sammenheng. Ulike oppfatninger og perspektiver gjør bare spørsmålet mer spennende, slik jeg ser det.⁹

Skyggevirkninger fra en «gammel tidsånd»

Den 5. kulturperiodes ledende tidsånd står i følge Steiner ikke bare i et forhold til Kristus-tidsånden, men også til den tidligere gamleegyptiske arché, som etter hvert hevet seg opp til rangen av exusiai (formens ånder). Derfor har vår femte etteratlantiske kulturperiode,

⁹ Mens jeg dette året igjen arbeidet med Vidar-temaet, hørte jeg to foredrag om emnet: først Thomas Meyer i Oslo i april, deretter Christine Krüger i Nürnberg i september. Begge konkluderte som jeg med at Vidar var bevissthetssjelsalderens arché. Men jeg ble også gjort oppmerksom på at dette var noe man hadde til dels svært ulike oppfatninger om innenfor antroposofisk forskning. Sergej Prokofieff har for eksempel et helt annet syn. I boken *Die Geistige Aufgaben Mittel- und Osteuropas* sier han i klartekst at vi «på ingen måte» må forveksle Vidar med bevissthetssjelsalderens arché.

som vi står inne i, inngått «et slags kompromiss med den egyptiske tidsånd», og blir dermed «behersket av en tidsånd som på en viss måte i meget stor grad er underkastet innflytelsen og impulsene fra den gamle egyptiske kultur». Konsekvensen av denne innflytelsen er at det i vår tidsalder oppstår splittelser og uenigheter. På den ene side streber vår tid mot en spiritualisering, men samtidig er den også preget av en «materialistisk tilbøyelighet». (s. 113-114)

Bildet av Vidar som strider mot og overvinner Fenresulven, løgnkreftene, blir her aktualisert. Vi kjenner igjen vår tids dramatik. Et slør blir løftet, og vi aner en vev av krefter som virker med og mot hverandre. Om det ender i en spiritualisering av kulturen eller i «en materialistisk sump» er et åpent spørsmål. Sterke og bestialske krefter ble sluppet løs i det 20. århundre, krefter som fortsatt er dominerende og kraftfulle. Bildet av den tause Vidars seier over disse kolossalt ødeleggende kreftene gir likevel et håp om at det finnes mykere og stillere krefter som evner å se lengre enn alt det som har å gjøre med Fenresulvens larmende fremtoning.

Den keltiske folkeånd som inspirator for den esoteriske kristendommen

For å gjøre bildet ytterligere sammensatt må vi ta med at det innenfor evolusjonen ikke bare handler om en regulær, men i høy grad også om en både oppofrende og retarderende utvikling. Steiner beskriver et vesen som gjør en forsakelse, nemlig den tidlige «keltiske folkeånd». Dens opprinnelige oppgave var «å oppdra den europeiske befolkings ennå unge jeg». Ut fra denne gamle keltiske kulturen hadde forskjellige folkesjeler og folkeånder latt seg befrukte gjennom blandingen av forskjellige rasemessige smågrupper, folkeelementer og rasefelleskap. «Dermed skulle jeget etter hvert løses fra bindingen til gruppen.» (s. 147)¹⁰

Utviklingen skrider videre. Da den kristne impuls ble gitt menneskeheten forsaketen den 10 Legg merke til hvordan Steiner helt enkelt konstaterer at forutsetningen for jeg-utviklingen er raseblanding. Det som handler om det rasemessige, og ikke minst såkalt «rene raser» som både Steiners samtidige og den senere rasetenkningen kretset rundt, er noe som står i absolutt motsetning til Steiners oppfatning av raser.

keltiske erkeengel muligheten til å bli en arché, en personlighetens ånd: «Den besluttet seg til å bli stående på erkeengeltrinnet og i fremtiden underordne seg de forskjellige tidsånder som etter hvert ville oppstå i det europeiske området».

Og hva «vinner» utviklingen ved en slik forsakelse? Jo, at denne «tilbakeblitte» erkeengel tjener bevissthetssjelens tidsånd (Vidar) og Kristus-tidsånden. Og den gir sitt bidrag som en «inspirerende ånd for den esoteriske kristendom». Den skulle ifølge Steiner virke videre gjennom Den hellige Grals hemmeligheter og gjennom rosenkreuzerbevegelsen. «Denne esoteriske kristendom vil være en kilde til alt det som under innflytelse av de forskjellige tidsånder igjen kan forvandles og metamorfoseres.» (s. 112)

Kristus – fra solens til jordens ånd

Dersom vi tenker tilbake til beskrivelsen av hvordan Kristus på sin vei til en jordisk inkarnasjon virket befordrende inn på menneskehetens evolusjon og utvikling, ser vi at mennesket fremstilles som mottagende. Det nye er at mennesket etter Golgata-mysteriet, og ikke minst etter bevissthetssjelens tidsalder, mer og mer går fra å være mottagende til å bli medvirkende, medarbeidende. Mennesket selv blir helt avgjørende for den åndelige verdens arbeid.

Som vi har sett, beskrives Vidar som den ånd i det 20. århundre som stiller sine krefter til rådighet for at Kristus kan «inkarnere» i det eteriske. Som avsluttende ord i folkesjelsforedragene påpeker Steiner dessuten at Vidar er en venn: «Vidar vil være en aktiv venn av samarbeidet og den felles bestrebelse i hvis ånd vi alle er vokst sammen.» (s. 175) – I et aktivt vennskap gis det og mottas det begge veier.

I Köln, to år etter Osloforedragene, beskriver Steiner hvordan Kristus-impulsen har strømmet inn i menneskehetens kultur og blitt som et frøkornt.¹¹ Dette frøkornet går inn i og opp i den enkelte menneskesjel og formerer seg. Samtidig gjennomtrenger Kristus jorden, han blir «jordens ånd». Og det som blir tilbake når alt fysisk faller fra, det er jordens ånd – for bare

¹¹ Rudolf Steiner, *Erfahrungen des Übersinnlichen – Die drei Wege der Seele zu Christus* (GA 143).

ånd er. I lys av dette kan vi se evangelieordene som i Emil Bocks oversettelse lyder: «Og se, mitt jeg er alltid midt iblant dere, helt til tidskretsens fullendelse.» (Matteus)

Men jordens ånd må bygge seg de åndelige hylstre som den kan virke gjennom. Steiner beskriver hvordan det som engang ved jordkretsens ende skal bli jordånden Kristus' åndeliggjorte fysiske legeme, blir bygget opp av menneskenes samvittighetskrefter.

Kreftene som er forbundet med undring og forbauselse bygger opp Kristi *sjelelegeme*, astrallegeme. Vi kan tenke på hvordan forbauselse henger sammen med det helt barnlige i oss: en helt åpen undring. Hvor vante er vi ikke med at det ikke lenger finnes noe å forbauses over; alt er oppdaget, alt er ferdigtenkt. Her må vi altså bli som barn igjen, og da blir verden ung. Kristus astrallegemet veves av denne forfriskende undring og forbauselse.

Kristi *eteriske legeme* bygges opp av medlidenhets- og kjærlighetskrefter: «Og hver gang medlidenhetsfølelse eller en «medgledefølelse» utvikles i sjelen, så danner det en tiltrekningskraft for Kristus-impulsen, og Kristus forbinder seg gjennom medlidenhet og kjærlighet menneskenes sjeler [...] som former Kristi eteriske legeme.» Og nå uttrykker Steiner seg temmelig drastisk, idet han sier at man med hensyn til medlidenhet og kjærlighet nesten kan snakke om et «program – dersom man vil uttrykke seg grovt –, et program som åndsvitenskapen må oppfylle i fremtiden».

Hvis det kan leve en slik inderlig følelsesnyanse i sjelen i den åndsvitenskapelige bestrebelsen, så blir den til «en varmekilde som strømmer ut over hele menneskeheten».

I evangeliet kjenner vi dette igjen i ordene: «Jeg var sulten og dere ga meg å spise, jeg var tørst og dere ga meg å drikke, jeg var fremmed og dere har tatt i mot meg; jeg var naken og dere har kledd meg; jeg var syk og dere har besøkt meg; jeg var i fengsel og dere har kommet til meg. [...] Ja, jeg sier dere, hva dere har gjort mot den minste av mine brødre, det har dere gjort mot meg.» (Matteus, etter E. Bock)

Vidar står sentralt i denne sammenheng. Han er ikke bare representant for «det nye

klarsynet som er bygget på fornuft og vitenskap» og dermed bevissthetssjelstidsalderens ledende ånd, men han er også den som bringer åndelige barndomskrefter, fornyelseskrefter til menneskeheten. Som eterskikkelse for Kristus i vår tid, blir han en aktiv venn for realiseringen av det «program åndsvitenskapen må oppfylle i fremtiden».

Oppsummering

Når det gjelder sammenhengen mellom Vidar og Kristusimpulsen, kan vi si følgende:

1. Vidar overviner Fenresulven ved hjelp av skoen som er laget av overskuddslær. Steiner beskriver hvordan det nordiske menneske gjennomgikk «et langt barndomsstadium», og at mysteriene hang sammen med livsoverskudd som ble til mot.
2. Vidar har å gjøre med nye klarsynskrefter, mens Fenresulven representerer de gamle materialisme-infiserte klarsynskreftene. Her ser vi den gammelegyptiske ånd virke inn, og det oppstår kaos i stedet for klarhet, forfengelighet og sensasjonstrang i stedet for nøkternhet.
3. Vidar har å gjøre med fornyende, åndelige barndomskrefter, noe som finnes som anlegg «i den form vi også kan se hos et barn når bestemte talenter, som latent genialitet og lignende, blir stående på barndomsstadiet». Kristus-impulsen representerer – med Vidar som stiller sin eterskikkelse, eller vi kunne sagt «livsskikkelse» til rådighet for ham – en fornyelse av menneskeheten, et levende frøcorn.
4. Bevissthetssjelstidsalderens førende arché er Vidar, som arbeider innenfor sammenhengen av den eksoteriske kristne tidsånd (som er et kompaniskap mellom den greske og romerske folkeånd), den gammelegyptiske ånd og den esoteriske kristendoms ånd (som tidligere var den keltiske folkeånd), og som nå er inspiratoren bak gralsvisdommen og den rosenkreuzeriske erkjennelsesveien.
5. Som bevissthetssjelens tidsånd virker Vidar *ut fra* det europeiske området, men derfra over til hele menneskeheten. Han er en «aktiv venn [...] av den åndelige verdensanskuelse som skal virke for menneskehetens beste». Og «vi tjener

hele menneskeheten best om vi utvikler det som vi har særlige anlegg for, og føyer det inn i hele menneskeheten som et offer til den fremadskridende kulturstrøm». ¹² Vidar er tjener for den nye jordens ånd, Kristus. Kristus-impulsen skal gjennomtrengte hele menneskeheten, den er noe som virkelig *alle* mennesker kan ta til seg: «Når vi i stadig økende grad mottar alt fra hele menneskeheten, alt hva hver religion har å bidra med til menneskehetens kulturprosess og fellesgode, virker vi nettopp i overensstemmelse med Kristus-prinsippet.» (s. 171)

6. Vi har beskrevet erkeengelskikkelsen som virket som hylster for Kristus, slik at virkningene fra solens ånd – som nå har blitt jorden ånd – kunne hjelpe menneskeheten i sin evolusjon. Erkeengelskikkelsen ble deretter et fysisk kar – gjennom å inkarnere som «det nathanske Jesus-barn», som Kristus kunne inkarnere i ved Jordan-dåpen.

Vi ser at det er en sammenheng mellom den åndelige entitet som engang ble et fysisk kar for Kristus, og Vidar, som i vår tid er «den eterskikkelse» som blir karet for Kristi tilsynkomst i det eteriske.

Av Steiners beskrivelse av det nathanske Jesus-barn hører vi at det hadde «en uhyre sterk kjærlighetskraft og en uhyre evne til hengivenhet. Det underligste var også at det allerede fra sitt livs første dag ved sitt blotte nærvær eller berøring hadde en velgjørende virkning på sine omgivelser». Dette kaller Steiner for «åndelige barnekrefter». Dette Jesus-barnet beskrives videre som «ubegavet» når det gjaldt ytre ting, men med sterke hjerteegenskaper «som virket magnetisk velgjørende for omgivelsen».

Med tanke på Steiners beskrivelse av Vidar som «den guddom som igjen vil bringe foryn-

gende åndelige barndomskrefter til en menneskehet som stadig blir eldre» blir en sammenheng mellom disse to åndelige entiteter åpenbar.

7. Uten mennesket går det ikke, for «menneskeheten kan synke enda dypere ned i materialismen enn den allerede har gjort, og trå i hjel det som kunne bli den mest vidunderlige åpenbaring for menneskeheten. Alt som kan skje i fremtiden, er i en viss grad underlagt menneskets vilje, slik at menneskene kan ta feil av det som er til deres frelse. Det er overordentlig viktig at åndsvitenskapen er en forberedelse til det som skal bli den nye Kristus-åpenbaringen». (s. 166)

Og på samme måte som det nathanske Jesus-barnet hadde «en uhyre sterk kjærlighetskraft og hengivenhetskraft», bygger det enkelte menneske på Kristi eterlegeme ved de samme kreftene.

Menneskeheten står inne i en dramatisk og sterk tid. Den spirituelle humansimen som antroposofien representerer, står slik jeg ser det i et konkret, medarbeidende forhold til bevissthetssjelsalderens ledende arché, til Vidar. Antroposofien har en oppgave, et «program» som går ut på å forvandle ideer til ideal gjennom en sosial og medmenneskelig praksis som springer ut av de livsopbyggende kreftene vi kaller medlidenhet.

Vidar gir, slik Steiner uttrykker det, «et håp for fremtiden. [...] I den femte etteratlantiske kulturrepoken er bare en del av et større hele blitt gjort når det gjelder menneskehets- og åndsutviklingen, en annen del må ennå gjøres.» (s. 170) Ω

Litteratur: Gro Steinsland, *Norrøn religion*, Pax 2005; P.A Munch, *Norrøne gude- og heltesagn*, Det Mallingske Boktrykkeri 1922; Rudolf Steiner, *Menneskehetens ledelse: De enkelte folkesjels misjon i sammenheng med den norrøne mytologi*, Vidarforlaget 1998; Rudolf Steiner, *Vorstufen zum Mysterium von Golgatha* (GA 152), R. Steiner Verlag 1991; Emil Bock, *Jesu barndom og ungdom*, Antropos Forlag 1997; Bernard Lievegoed, *Mensheidsperspectieven*, Vrij Geestleven 1990; Rudolf Steiner, *Erfahrungen des Übersinnlichen – Die drei Wege der Seele zu Christus* (GA 143), R. Steiner Verlag 1998; Emil Bock, *De fire evangelier og Johannes Åpenbaring*, Vidaråsen Landsby 1988.

¹² Flere vil sikkert for lengst ha merket at beskrivelser av Vidar iblant ligger tett opp til det som kan sies om en annen tidsånd, nemlig Mikael. Det har ligget utenfor foredragets ramme å gå nærmere inn på dette. Det synes klart at det i hele dette nettverket av vesener og krefter må være en sammenheng mellom disse to. I den åndelige verden virker vesen i vesen. Det kan dessuten tilføyes at det i Mikael's virke som tidsånd dreier seg om et kortere tidsrom (fra 1879 til ca. 2300 e.Kr.), mens Vidar's virke som bevissthetssjelsalderens arché strekker seg fra ca. 1413 til ca. 3573 e.Kr.